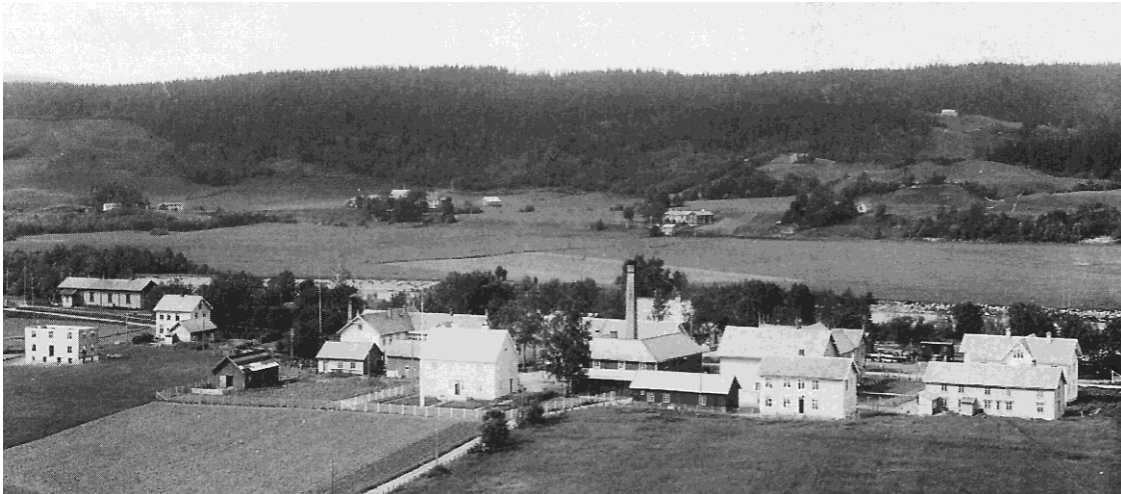

1878 Palestina og den hellige staden

Overskriften kan nok villede litt, og henlede oppmerksomheten mot Midt-Østen, men denne gangen skal vi faktisk til vårt nærrområde i Stjørdalen, nemlig Hegra. Men la oss starte med å se litt på hvordan vi raskt opparbeider avarter av stedsnavn, eller rettere sagt betegnelser på ulike områder i vår kommune, som glir inn i det daglige språket og blir for lokalbefolkning den vanlige betegnelsen, selv om stedet har en offisiell navnsetting historisk og språklig. En hendelse kunne plutselig få stor innvirkning og gi ny betegnelse. I tidligere tider var ofte en gård eller et sted knyttet til den som bodde der i form av egennavn, og ble brukt i daglig tale. Likeså kunne vedkommendes yrke, særegenart eller hvor vedkommende kom fra i landet - føre til navn på plassen. Spesielt mindre plasser og husmannsplasser ble omtalt slik. Og enda mer i detalj ble det for å skille ut ulike personer, ofte tilknyttet vedkommende gårds plassering, ja, sågar hus internt på gården: Oppistugu, nedistugu etc. Hva gjelder Stjørdal har vi et par typiske bruksområder hva gjelder å indikere hvor vi skal: Hæsjen og Gata. Gata på Stjørdal betegner det som andre steder er «sentrum», i Amerika: «downtown». Vedrørende Stjørdalshalsen, se *Stjørdalens krønike*, bind 8, side 9.

Da jernbanen kom, oppsto det såkalte «stasjonsbyer», om ikke by i direkte betydning den gangen så i det minste et sted som utviklet seg til et lite tettsted rundt stasjonen. Da jeg var liten gutt vokste jeg opp på Dombås, et lite rotet sentrum ved foten av Dovrefjell, et sted de fleste stopper. Denne gryta består av et lite sentrum, med en haug (Dombåshaugen) midt i, med ca. 10 gårder rundt. Fra vår gård er det ca. en kilometer bort til kirka, butikken, skolen etc. Uttrykket vi brukte ble da: «skal bort i byen....». Og dette fører oss så til Hegra som indikert innledningsvis. Hegra hadde i sin tid et yrende sentrum, som innbyggerne i gamle Hegra kommune kalte for «staden». Jernbanestasjonen med umiddelbar nærhet ble deres by, «Staden», jfr. svensk språkdrakt, eller fra Bibelen. Nå kan en vel kanskje ikke hevde at Hegra sentrum ble hellig, på linje med Jerusalem, ei heller at den ble like konfliktfylt, men en kan faktisk lure litt da en ser hva naboområdet til «staden» kalles, nemlig Palestina.

«Staden» (bilde fra boka *Banken og bygda* v/Ole T. Hofstad)

Før vi kommer til Palestina, la oss se på noen relasjoner til andre navn og betegnelser. På verdensbasis er det mest brukte stedsnavnet visstnok San Jose, med 1 716 steder. I Norge sier Statens kartverk at de mest populære stedsnavn er: 1. Stormyra (1 809), med hele 4 264 når dialektversjoner er inkludert, 2. Haugen (1 222), 3. Åsen (1 175). Hva gjelder populære betegnelser, fremkommet gjennom folkets dom (avstemninger), så dominerer mer slibrige, kjønns- og seksualiserte ord. Ser at stedsnavnet «Helvete» er langt oppe på listen, men da ikke

vårt Hell, men «Helvete» i Gausdal i Oppland. Det kan nevnes at stedsnavnet «Norway» finnes 10 steder i USA.

Og så var det Paradis, med avert: Paradisbukta i Stjørdal. Sistnevnte er i og for seg selvforklarende på linje med ordet «paradis». Men mange tenker nok på stedet Paradis ved Bergen, som mellom 1932 og 1965 var en holdeplass på Bergensbanen, 7, 44 km fra Bergen

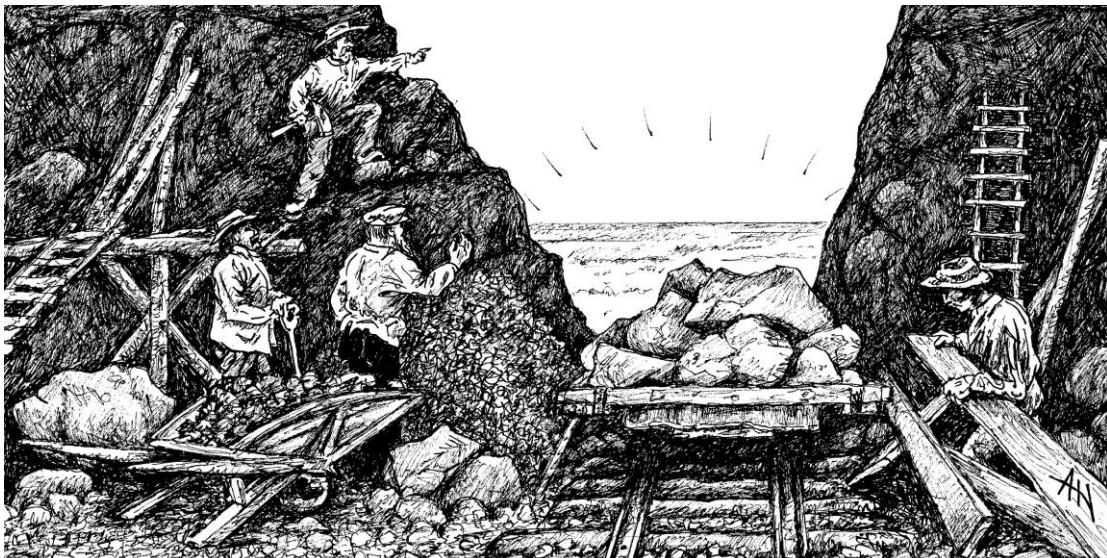

Vår egen Paradisbukta ved Fættensfjorden

«Paradiset», malt av Jan Brueget

jernbanestasjon. Stedet Paradis er i dag et boligstrøk mellom Storetveit og Hop, som består hovedsakelig av eneboliger. I sin tid et såkalt bedre strøk for de velsituerte. En kunne selvsagt la seg friste til å assosiere det hele med et paradis, et herlig og flott sted, men slik er det ikke hva gjelder Paradis i Bergen. Området har navn etter en husmannsplass under Storetveittræet, kjent fra 1785, da oppsitteren i en barnedåp for spøk kalte seg Ole Paradis.

Så tilbake til Palestina, som nok de fleste assosierer med Midt-Østen. Som alt annet i det konfliktfylte området er også deres historie ganske så uklar, og fasiten har kun sist talende. Ja, sågar opprinnelsen til navnet Palestina er omstridt hvor alt griper inn i hverandre. Trolig har det vel aldri vært noe som ligner dagens ord: Palestina eller noe folk som het *palestinere*. Ordene kan være en forvanskning av ordene «felestin» og «filistrene», og de er vel utdødd for lenge siden. En fra Israel vil ha sin forklaring og påstand, en fra Palestina en helt annen. For oss utenforstående synes alt å være på det normale, dessverre der også.....

«Nå ser vi inn i Palestina ...»

Palestina i Hegra ligger vest av «Staden», og kom først som begrep - og var trolig fra begynnelsen av så vidt inne i gamle Stjørdal kommune. I dag regnes nok Palestina for å være en bydel i Stjørdal, siden vel hele kommunen har blitt by! For de lokalkjente vil en vel si at Palestina er boligområdet i vestre del av Hegra, på sørsiden av Stjørdalselva. Hvordan betegnelsen oppsto kan sikkert diskuteres, men alt synes å peke mot jernbanen igjen, altså på slutten av 1870-tallet da Meråkerbanen ble bygd. Nevnte jernbanestrekning ble første gangen kjørt i 1881, med offisiell åpning den 22. juli 1882, da storbøndene på nordsiden av Stjørdalselva på Stjørdal ikke møtte opp i protest mot at jernbanen havnet på sørsiden. Ref. *Stjørdalens krønike*, bind 8, side 67. Den populistiske versjonen til navnet Palestina skal visstnok komme fra en jernbaneslusk da han brøt seg igjennom skjæringen i Moakammen. Da han så det fine og flate terrenget foran seg østover utbrøt han følgende: «*Nå ser vi inn i Kaanan, landet som flyter av melk og honning*». Kaanan var navnet på oldtidens Palestina, og noen mener at slusken heller brukte ordet Palestina eller de som hørte hans rop, assosierte det i overført betydning med ordet Palestina – som deretter ble mer forklarlig enn det bibelkorrekte Kaanan. Dette er den mer direkte forklaringen, den mer dramatiske - som lettest overlevde. Forklaringen kan være mer nedtonet til at sluskene som holdt på ved den store grusmælen ved Moum hadde snakket om hvor mye lettere det skulle bli å bygge jernbanen litt lengere fremme....*bortenfor* i det lovede land.....

Dersom en beveger seg over i det etymologiske, vil det selvsagt være avgjørende hvilket språk en forholder seg til, men generelt havner en fort tilbake til latin og gresk, hvor det greske igjen har sitt utspring fra det avestiske ordet «pairidaeza (gammeliransk), og tolkningen går raskt mot *det å skape* noe høyverdig: «stengt inngjerding», «kongelig hage» «jaktområde» etc. Men like interessant er videreføringen derfra igjen til det sanskritiske ordet: «paradeza», som betyr: høyeste land, fremmed land, med vekt på første stavelsen «para» som betyr nettopp «*bortenfor*», nevnt i avsnittet foran her, slik sluskene også tenkte i overført betydning: «*bare vent, nå blir alt lettere og bedre, bare vi kommer bortenfor her*».

Odd Håve

Odd Håve (1938-1999) mente i sin tid at det var ganske så vanlig at slusker som jobbet med vei og jernbane ofte navnsatte steder gjennom folkelige benevnelser ut ifra terreng, hendelser og sammenligninger fra historien. Han viser blant annet til Lifjellet nord i Trøndelag, hvor navnet Sibirien forefinnes. Mange navn kom frem litt sånn nedsettende, også politisk, fra konfliktfylte og lovløse områder, jfr. Texas og Balkan. Den store musikeren fortalt også at i hans barndom var det ingen som sa Palestina, da var uttalen: *Palastina* med a som fjerde bokstav.